

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ЦЕНТР
НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ ШКОЛЯРІВ ТА УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

ПОГОДЖЕНО

Протокол засідання науково-методичної ради Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти

31. 08. 2023 року № 7

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ департаменту освіти і науки Тернопільської обласної військової адміністрації

08. 09. 2023 року № 137/2.1-06

**Навчальна програма з позашкільної освіти
гуманітарного напрямку
"Школа ведучих"**

1 рік навчання

м. Тернопіль – 2023

Автор:

Зінчишин Ольга Степанівна – керівник гуртка "Школа ведучих" Тернопільського обласного комунального центру науково-технічної творчості школярів та учнівської молоді.

Рецензенти:

Кохан Йосиф Іванович — директор Тернопільського обласного комунального центру науково-технічної творчості школярів та учнівської молоді, Відмінник освіти України;

Кривокульська Наталія Степанівна – завідувач методичного відділу Тернопільського обласного комунального центру науково-технічної творчості школярів та учнівської молоді.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

У позашкільних навчальних закладах створено умови для задоволення різноманітних інтересів дітей та учнівської молоді, розвитку їх здібностей, творчої самореалізації, виховання.

Навчальну програму розроблено з урахуванням положень Законів України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», Положення про позашкільний навчальний заклад і ґрунтується на принципах науковості, гуманізації, культуровідповідності, індивідуального підходу у навчанні, відповідності завдань освіти й виховання та враховує анатомо-фізіологічні і психологічні особливості розвитку дітей старшого шкільного віку, учнівської молоді.

Створення навчальної програми обумовлено необхідністю формування в дітей та учнівської молоді умінь і навичок комунікації у процесі виконання комунікативно-мовленнєвих завдань, орієнтування в мовленнєвій ситуації, використання оптимальних мовленнєвих і мовних засобів відповідно до обставин. Залучення дітей до оволодіння мистецтвом слова сприяє формування культури спілкування, загальному розвитку; вчитися правильно сприймати інформацію, осмислювати її, впливати на думки і почуття оточуючих; відстоювати свою точку зору і зважати на думку інших.

Актуальність навчальної програми пов'язана з тим, що в наш час – час свободи слова – необхідним є вміння правильно користуватися даром слова для висловлення почуттів і думок, надання знань, спілкування, прагнення постійно вдосконалюватися й самореалізовуватися.

Заняття оволодіння художнім словом, культурою мови та спілкування мають стати складовою часткою творчого й професійного виховання, активним стимулом розвитку естетичної творчості індивідуальності дитини. Для виразності, дієвості художнього слова потрібні артистична обдарованість, робота над літературними мініатюрами, досконале оволодіння професійною, живою майстерністю словесної дії.

Заняття у гуртку "Школа ведучих" забезпечують розвиток інтелектуальних і творчих здібностей вихованців, критичного мислення, соціальної компетентності, сприяє становленню особистості; сприяє оволодінню навичками генерувати ідеї, виявляти та презентувати актуальні матеріали про події.

Навчальна програма побудована лінійним способом, за яким навчальний матеріал реалізується систематично і послідовно з поступовим ускладненням, за висхідною лінією, при цьому новий навчальний матеріал викладається на основі вже вивченого й у тісному взаємозв'язку з ним.

Актуальність програми полягає в поєднанні норм літературного вимовляння (орфоепія) з мовним етикетом, елементами риторики, стилістики, техніки мови. Передбачені заняття по розвитку творчого уявлення дітей з елементами акторської майстерності, формування культурного сприйняття навколишнього світу.

Метою програми гуртка є залучення вихованців до систематичної навчально-пізнавальної діяльності, спостережень, мислення, аналізу та творчої праці.

Згідно з поставленою метою основними *завданнями* програми є:

- формування у вихованців мотивації до творчої активності в процесі навчально-пізнавальної діяльності;
- розвиток навчально-творчих здібностей засобами художнього слова;
- формування необхідних у повсякденному житті базових життєвих компетентностей (соціальна активність, культура спілкування, уміння працювати в колективі), позитивних якостей емоційно-вольової сфери (самостійність, ініціативність, відповідальність, доброзичливість).

Зазначена мета та завдання дозволяють орієнтувати вихованців на оволодіння мовленнєвою компетенцією, що забезпечують здійснення науково-дослідницьких пошуків і формування аналітичного мислення, творчих підходів до розв'язання науково-дослідницьких завдань.

Навчальна програма розроблена на основі навчальної програми акторської майстерності Міністерства освіти і науки України (лист від 08.04.2016 р. № 1/11-4657).

Кількість дітей в одній групі від 10 до 15 осіб.

Навчальна програма передбачає 1 рік навчання: основний рівень – 324 год. на рік, 9 год. на тиждень, з яких 3 теоретичні та 6 практичні. Дана програма розрахована на учнів середнього та старшого шкільного віку.

Програмою передбачені теоретичні, практичні й репетиційні заняття як заочною так і за дистанційною системою навчання. Застосування сучасних телекомунікаційних технологій, що забезпечують інтерактивну взаємодію педагога, вихованців та батьків на різних етапах навчання. Змішане навчання здійснюється шляхом застосування освітньої платформи Microsoft Teams, вебресурсів Classroom, Zoom, Facebook, Skype, Viber, Telegram, Youtube, електронна пошта тощо.

У гуртку вихованці навчаються правильній дикції (що дуже важливо для дикторів і ведучих різних програм), освоюють техніку мови і майстерність публічної роботи. Завдяки практичному курсу програми вихованці гуртка

зможуть розкуто триматись на сцені і спілкуватись у житті, збагатити свій духовний світ.

Дана програма використовується для всебічного розвитку особистості вихованця. Вона покликана розвивати, збагачувати, розширювати мовленнєвий запас вихованців. Також передбачається удосконалення виразного читання, вміння виступати перед аудиторією.

У процесі реалізації мети програми вирішуються наступні завдання:

- розвиток фантазії, уваги, пам'яті, асоціативного мислення;
- вивчення правил поведінки на сцені, основ акторського мистецтва;
- вдосконалення мови та мовлення;
- роботу над дикцією, диханням, інтонацією, збільшення словникового запасу тощо.

Виховні та розвиваючі:

- розвиток таких позитивних особистісних рис, як вміння помічати, узагальнювати, аналізувати, робити висновки;
- розвиток комунікативних навичок;
- формування навичок колективної роботи та діалогового спілкування;
- формування навичок стійкості у різних стресових ситуаціях;
- формування толерантності,
- виховання культури поведінки та мовлення;
- формування здатності помічати прекрасне, отримувати естетичне задоволення;
- всебічний розвиток творчих здібностей, інтересів, схильностей;
- розширення загального кругозору.

Навчально-тематичним планом передбачені індивідуальні заняття, їх мета:

- збагатити творчу фантазію дитини;
- навчити працювати у підтексті;
- навчити працювати над твором, визначати тему, основну думку твору, логічні зв'язки, наголос, паузи;
- працювати над створенням внутрішнього образу твору.

Особлива увага приділяється розвитку творчості учнів. Вони виконують різні творчі вправи як колективні так і індивідуального характеру.

На заняттях приділяється увага розвитку культури мовлення. На практичній частині занять виконується багато стилістичних вправ та проводяться ігри, а також орфографічний практикум, що сприяє підвищенню мовної грамотності. За цією програмою виділені години для проведення занять в групах індивідуального навчання, які організовуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в закладах позашкільної освіти.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Тема	Кількість годин		
		теоретичні	практичні	усього
1.	Вступ	3	-	3
2.	Культура мови, спілкування. Риторика	6	18	24
3.	Техніка мовлення. Акторська майстерність	3	24	27
4.	Логічне читання (пауза, наголос), підтекст	3	18	21
5.	Сценічний майданчик. Практикум	3	18	21
6	Фантазія, асоціативне мислення	3	9	12
7.	Колективна творча справа	3	12	15
8.	Ораторське мистецтво	3	30	33
9.	Мандрівка в поетичний світ "О, слово рідне!"	-	33	33
10.	Основи теле та радіоведучого. Ведучий інформаційної програми	3	18	21
11.	Особливості роботи радіоведучого	3	18	21
12.	Мистецько-екскурсійна діяльність	3	27	30
13.	Індивідуальні заняття	-	54	54
14.	Підсумкове заняття	-	9	9
Разом:		36	288	324

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Мета та завдання роботи гуртка. Правила поведінки та правила техніки безпеки.

2. Культура мови, спілкування. Риторика (24 год.)

Теоретична частина. Види спілкування: контактне та дистанційне, телефонна розмова, листування; безпосередня звичайна розмова, бесіда, доповідь; опосередковане; усне та письмове, діалогічне та монологічне. Усна та письмова мова, їх особливості. Поняття про монолог та діалог. Основні критерії культури мови – грамотність, змістовність, яскравість, виразність.

Практична частина. Ігри та вправи, спрямовані на розвиток фонематичного слуху, мовного дихання. Ігри та вправи для формування дикції. Розмови. Тембр. Міміка. Жести. Інтонія. Рима. Опорні слова. Пояснювання незнайомих слів. Побудова тексту. Вибір звернення. Скласти оповідання.

3. Техніка мовлення. Акторська майстерність (27 год.)

Теоретична частина. Техніка мови. Мовні засоби виразності. Підготовка артикуляційного апарату. Специфіка артикуляційної гімнастики. Способи покращення дикції. Правила безпечної роботи із голосовими зв'язками. Сила голосу і жестикуляція. Дихання. Специфіка дихання на радіо. Донесення ідеї через розподіл мови на такти. Пауза як необхідний елемент мовлення та прояв високої майстерності.

Практична частина. Виконання артикуляційних вправ. Визначення, аналіз та виокремлення індивідуальних особливостей дикції. Підбір відповідних вправ та скоромовок для покращення мовлення. Гра "Опишіть дію". Етюди на творче уявлення. Етюди з елементами гри на розвиток акторської майстерності. Скоромовки на підтекст. Чистомовки на підтекст.

4. Логічне читання (21 год.)

Теоретична частина. Особливості творів прози. Своєрідність прози для дітей, особливості виконання. Виконавський аналіз творів письменників. Паузи. Сила подачі слова, фрази.

Практична частина. Виконання і аналіз прозових творів. Усний і письмовий переказ літературних текстів. Читання і аналіз художніх творів. Читання віршів. Читання і аналіз оповідань. Читання в ролях.

5. Сценічний майданчик. Практикум (21 год.)

Теоретична частина. Сцена. Сценічні майданчики, їх види. Актор і глядач. Відчуття сцени. Культура поведінки на сцені.

Практична частина. Практикум на формування навичок руху на сцені, культури поведінки на сцені. Вправи "Тінь", "Дзеркало". Гра "Мій театр".

6. Фантазія, асоціативне мислення (12 год.)

Теоретична частина. Фантазія. Акторська фантазія. Асоціація в образі. Уявні предмети.

Практична частина. Вправи на розвиток фантазії. Вправи на розвиток запам'ятовування фізичних дій. Вправи з уявними предметами.

7. Колективна творча справа (15 год.)

Теоретична частина. Взаємини у колективі. Дотримання правил поведінки. Ввічливість і взаємоповага у колективі. Етикет розмови. Сценічне спілкування.

Практична частина. Тест "Який колір вам до вподоби". Вікторина "Чи знаєте ви український одяг". Вправи на формування вмінь і навичок колективної дії (автомобіль, м'ясорубка, комп'ютер тощо). Вправи на вміння слухати свого партнера, керувати колективом на сцені. Вправи на власну імпровізацію у колективній творчості. Обговорення.

8. Ораторське мистецтво (33 год.)

Теоретична частина: Знайомство з основними поняттями ораторського мистецтва.

Практична частина. Навчання мистецтва публічних виступів, використання міміки, жестів, голосу під час виступів, Скоромовки, тренувальні вправи для публічних виступів (тексти промов), дзеркало, бесіда, вправи на розвиток артикуляції, скоромовки, виголосити промову на задану тему, дотримуючись правил використання міміки, жестів, голосу (*тему промови задає вчитель*), мозковий штурм, бесіда "Співпраця – це...", робота в парах, диспут, метод "Обери позицію", вправа "Сліпий і поводитир", ситуаційні задачі на тему "Конфлікти", диктофон, фотоапарат (телефон з камерою) або/і відеокамера.

9. Мандрівка в поетичний світ "О, слово рідне!" (33 год.)

Теоретична частина. Пейзажна лірика і пейзажний живопис. Ритмомелодійні особливості поетичних текстів (ритм, рима); білий вірш. Поетичність висловлювань промовця як засіб ефективного впливу на слухача. Особливості пейзажних поетичних творів, білий вірш.

Практична частина. Виразне читання улюблених пейзажних віршів. Складання усного твору-опису пейзажної картини із дотриманням мовних норм. Добір до слів рими, складання віршів за пейзажною картиною;

виконання вправ на пояснення змісту ролі ритмомелодійних засобів, аналіз ознак поетичних творів; визначення особливостей білих віршів; робота з деформованим віршованим уривком (з відновлюванням рими й ритму). Вікторина "Назви авторів вивчених віршів".

Виконання вправ на засвоєння складових мовленнєвої майстерності: аналіз і складання текстів із використанням крилатих висловів, фразеологізмів; складання висловлювань різного комунікативного призначення (прохання, незгоди, самозахисту, подяки, заохочення тощо).

10. Основи теле та радіоведучого. Ведучий інформаційної програми (21 год.)

Теоретична частина. Ведучий на ТБ. Основні завдання ведучого. Стиль, мова, зовнішність ведучого.

Практична частина. Перегляд інформаційних програм на ТБ й аналіз роботи ведучих.

11. Особливості роботи радіоведучого (21 год.)

Теоретична частина. Майстерність та навички роботи радіожурналіста. Основні правила радіоведучого. Мовленнєвий апарат і його робота. Дикція. Інтонація. Виразність мови.

Практична частина. Практичні вправи на вміння правильно розподіляти голос, дихання. Етюди.

Застосування рольових ігор "Ми в ефірі" та "Форум"; експромтів на різну тематику; вправ на вимову "Скоромовка", "Експрес-огляд". Проведення творчих конкурсів та вправ, тестування на творчі здібності та набуті навички.

12. Мистецько-екскурсійна діяльність (30 год.)

Теоретична частина. Етикет розмови. Лексика спілкування.

Практична частина. Участь у заходах закладу. Екскурсії до краєзнавчого, художнього музеїв галереї, творчих майстерень відповідного напрямку(он-лайн, віртуальні).

13. Індивідуальні заняття (54 год.)

Практична частина. Виконання індивідуальних навчальних, розвивальних, корекційних, контрольних завдань для забезпечення ефективного особистісного розвитку та саморозвитку. Розучування текстів. Виконання і аналіз прозових творів. Читання і аналіз оповідань. Читання в ролях. Невербальні засоби спілкування: відображення почуттів за допомогою жестів, міміки. Ігри та вправи, спрямовані на розвиток фонематичного слуху, мовного дихання. Ігри та вправи для формування дикції.

14. Підсумкове заняття (9 год.)

Підведення підсумків роботи гуртка. Конкурс читців.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати:

- норми українського мовлення;
- основи сценічної мови та драматургії;
- норми сценічної культури (норми поведінки на майданчику, за лаштунками, в глядацькій залі тощо);
- особливості роботи теле та радіоведучого;
- структуру мовленнєвої діяльності;
- основні складові культури спілкування;
- правила ведення діалогу;
- стилі та жанри мовлення;
- прийоми швидкого читання, запам'ятовування.

Вихованці мають вміти:

- вміти спілкуватись з глядачем;
- аналізувати та редагувати тексти з порушеннями культури мови;
- використовувати норми мовного етикету згідно з ситуаціями;
- добре володіти технікою мови;
- добре володіти нормами літературного мовлення;
- добре володіти елементами риторики, навичками спілкування;
- удосконалювати свою мову згідно з вимогами культури мовлення;
- досконало володіти технікою сценічної мови, сценічного руху;
- складати текст для ведучих за сценарним планом концертної програми;
- демонструвати парне імпровізоване ведення концертної програми.
- уміти аналізувати свою сценічну роботу і роботу колег;
- самостійно працювати над текстом;
- органічно існувати в будь-яких сценічних обставинах;
- відчувати темпоритм сцени;
- добре орієнтуватися в різних сценічних жанрах;
- орієнтуватися в сучасному медіасвіті;
- працювати з мікрофоном.

У вихованців мають сформуватися пізнавальна, практична, творча та соціальна компетентності;

- здатність працювати в складі творчих груп різного рівня;

- здатність орієнтуватися у виборі майбутньої професії;
- підвищення рівня загальної культури, розширення кругозору;
- виховання загальної культури, становлення особистості;
- виховання любові до національних традицій і культури тощо.

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ГУРТКА

Обладнання	К-ть / шт.
Комп'ютер	За потребою
Принтер	
Мультимедійний проектор	
Сканер	
Накопичувач USB Flash-drive	1
Канцелярське приладдя	К-ть / шт.
Записні книжки	За потребою
Папір друкарський і копіювальний	
Ручки, олівці	
Маркери	
Гаджети	
Гумка	
Скріпки, кнопки	
Папки, файли	
Диски CD, DVD	

ЛІТЕРАТУРА

1. Богдан Є. Мовний етикет українців: традиції і сучасність /Є. Богдан. - К.: Рідна мова, 1998. - 162 с.
2. Бойко Т. Робота з обдарованими дітьми / Т. Бойко // Укр. література в загальноосвітній школі. -2004. -№ 7. - С. 23-24.
3. Бурячок А. А. Орфографічний словник української мови / А. А. Бурячок. - 2- с вид., доопрац. - К.: Наук, думка, 2002. - 464 с.
4. Етика ділового спілкування: курс лекцій / Т. К. Чмут, Г.Л. Чайка, М.П. Лукашевич, І. Б. Оссчинська. - 2-е вид., стереотипне. - Київ : МАУП, 2003. - 208 с.
5. Єрмолсико, Н.Я. Дзюдшина-Мельник. Культура української мови. - К.: Либідь, 1990. - 304 с.
6. Іліщенко А. Комп'ютер і вивчення української словесності / А.

Гліщенко // Дивослово.-2006.-№ 10.-С. 7-11.

7. Коваль А. П. Пригоди слова/ А.И. Коваль. - К. : Рад. шк., 1985. -213 с.
8. Коваль А. П. Слово про слово / А. П. Коваль. - К.: Рад. шк., 1986. - 383 с.
9. Коваль А. П. Крилаті вислови в українській мові /А. П. Коваль, В. В. Коптілов. - К.: Вища школа, 1975. - 335 с.
10. Мацько Л. І. Риторика: навч. посіб. /Л. І. Мацько, О. М. Мацько. - К.: Вища школа, 2003. - 311 с.
11. Потапенко О.І. Гурткова робота з української мови в 4-8 класах/ОУ. Потапенко. - К.: Рад.шк., 1989. - 109 с.
12. Сучасна українська літературна мова / за ред. А. П. Грищенка. - К.: Вища школа, 1997.-493 с.
13. Український правопис/Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. - К.: Наук, думка, 2007. - 288 с.
- 14.Чак Є.Д. Барви нашого слова/Є.Д. Чак. - К.: Рад. шк., 1989. - 176 с.
- 15.Чак Є.Д. Мандрівка в Країну слова/Є.Д. Чак. - К.: Веселка, 1986. - 167 с.
16. Українська мова. Енциклопедія. -К.: Видавництво «Українська енциклопедія ім. М.П.Бажана», 2000.-С. 161.
17. Учїться висловлюватися / П. І. Білоусенко, Ю. О. Арешенков, Г.М.Віняр та ін. - К.: Рад. шк., 1990. - 126 с.
- 18.Пономарів О. Культура слова: Мовностилістичні поради: Навч. посібник. 2-ге вид., стереотип. – К.: Либідь, 2001.
19. Основи акторської майстерності. Л.А.Ряднова, Харків, видавнича група "Основа".
20. Анікеєнко Н.П. Виховання грою. – М.: Освіта, 1987.
- 21.Владимиров В. М. Журналістика, особа, суспільство: проблема розуміння: монографія/В. М. Владимиров. - К.: Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2003.— 220 с.
- 22.Вершковський Е.В. Режисура масових заходів. – Л., 1997.
- 23.Гетьманець М. Ф. Сучасний словник літератури і журналістики
24. Гетьманець М. Ф., Михайлин І. Л.. – Х.: Прапор, 2009. – 384 с.
- 25.Дорошенко С. І. Граматична стилістика української мови.— Київ.: Радянська школа, 1985.
- Захава Б.Е. Майстерність актора та режисера: Навч. посібник. – М.: Освіта, 1973.
- 26.Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості:підручник/Володимир Здоровега; 2-е вид., перероб. і допов. – Львів: ПАІС, 2004. – 268 с.
- 27.Кузнецова О. Д. Журналістська етика та етикет: основи теорії, методики, дослідження трансформації незалежних видань України, регулювання моральних порушень: моногр. / Олена Кузнецова – Львів: Світ, 1998. – 412 с.

28. Михайлин І. Л. Основи журналістики / І. Л. Михайлин; вид. 5-е, доповн. і доопр. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 496 с.
29. "Позашкілля " № 1, № 8 2016 р., № 11 2013 р., № 7 2007 р.
30. Пономарів О. Культура слова: Мовностилістичні поради: Навч. посібник. 2-ге вид., стереотип. – К.: Либідь, 2001.
31. Основи акторської майстерності. Л.А.Ряднова, Харків, видавнича група "Основа".